

Laat ik maar meteen duidelijk zijn. Ik heb daar geen klare antwoorden op. Het enige wat ik kan, is berichten over een zekere transformatie die ik op de lange weg naar Compostella heb ervaren. Langzaam in het begin, sneller en duidelijker naar het einde toe. Maar pasklaar is het allemaal niet. De antwoorden zijn te persoonlijk gebonden. Toch denk ik dat er inzicht te verwerven valt tijdens een tocht van meer dan 1800 km, te voet, alleen, met een rugzak door weer en wind. De eenzaamheid, de hitte, de ontmoetingen, de herwonnen kracht en nieuwe tegenslagen dwingen een mens tot verstilling. En dan is er ruimte voor de grote vragen over het leven en de dood, over zingeving, of gewoon over welke richting het nu uit moet met de toekomst. Die vragen overstijgen de dagelijkse bekommernissen en komen maar aan bod als het leven ons daartoe dwingt.

Velen vangen de Camino aan vanwege grote vragen, veelal persoonlijk. Sommigen staan op een kruispunt in hun leven en weten niet welke weg te bewandelen. Anderen hebben een verlies te verwerken, afscheid te nemen van een geliefde, met een scheiding of de dood in al zijn vormen te leren omgaan. Geeft de Camino antwoorden? Laten we zeggen dat er zeker troost en verbondenheid aanwezig is door diepgaande gesprekken, of precies door de stilte. De weg naar Santiago is fysiek uitputtend, zeker, maar ook dat brengt de geest tot rust, samen met de genomen afstand en het andere ritme onderweg.

Ach beste lezer, laat ik u maar meenemen op mijn tocht, loop aan mijn zijde, kijk en luister mee naar al wat er op ons afkomt, alle indrukken, alle moeheid en vreugde, alle uitbundigheid en stilte. Laat het allemaal tot u komen, laat het deel worden van uw eigen verhaal en ontvang mee de rust, vreugde en inzichten die de Camino ons aanbiedt.

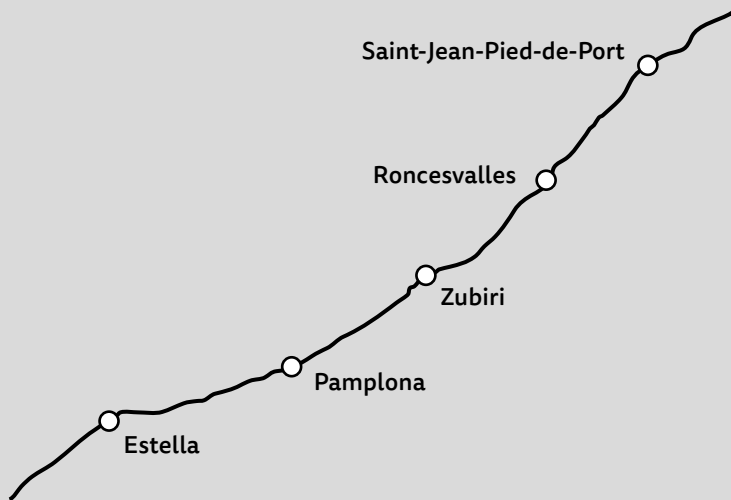
Wat voorafging

Aan deze Camino in Spanje gaat een tocht van 1100 km vooraf, van Vézelay in de Bourgogne naar St.-Jean-Pied-de-Port aan de Pyreneeën. Die tocht is beschreven in het eerste deel van dit tweeluik “Een filosoof naar Compostella - Deel 1. Frankrijk”. De laatste etappe in Frankrijk liep van het einde van de Landes in Mont-de-Marsan naar de voet van de bergen.

Wat volgt is eerst een samenvatting van de laatste dagen in Frankrijk en van de tocht over de Pyreneeën. Die oversteek over de bergen staat ook in het eerste deel (Frankrijk). Het is dus deels een overlapping. Toch voeg ik deze twee dagen toe omdat veel pelgrims de Camino in St.-Jean-Pied-de-Port aanvangen. Als troost voor de herhaling voor sommigen, heb ik nieuwe foto's toegevoegd.

Daar waar de Camino in Frankrijk, die ik daar overigens 'le chemin' noem, vooral een tocht is die heel alleen gemaakt wordt, zonder veel ontmoetingen, maar in een des te mooiere natuur, zorgt de Spaanse Camino net voor veel ontmoetingen en diepgaande gesprekken, zij het midden lege vlakten en soms dagenlange eentonigheid. Voor mij zijn beide wegen complementair, al ben ik blij dat ik eerst de eenzaamheid van de Franse *chemin* heb mogen verkennen. Ik denk dat het omgekeerd moeilijker zou zijn geweest.

Maar genoeg gemijmer. Tijd voor het echte werk. Trek met mij uw zware laarzen aan, gooi uw rugzak over uw schouder, hoor het in elkaar klikken van de gespen, neem uw twee onontbeerlijke wandelstokken en ga mee op stap. Ik zal u niet teleurstellen.

ETAPPE 1

Saint-Jean-Pied-de-Port - Estella

NOG EVEN FRANKRIJK

M'n laatste nacht in Frankrijk bracht ik door in een dorp van niets, Bussunarits, maar in een fijn pension met een innemende host, madame Mayie, die daarenboven uitstekende soep, konijn met pasta en heerlijk gebak serveerde. Een fijne nachtrust en een stevig ontbijt brachten me snel naar St-Jean-Pied-de-Port, de laatste halte voor elke pelgrim voordat hij over de bergen trekt. Ik koos voor de klassieke middenweg over de hoge toppen. Tegen de middag was ik al in St-Jean, eigenlijk één lange straat vol souvenirwinkeltjes en shoppende Spanjaarden. Ik hing wat rond, liep over een marktje en verzorgde m'n voet die nog wel pijn deed, maar draaglijk was. Ik at m'n picknick en deed een dutje op een bank in een speeltuin tussen joelende kleuters.

Rond 2 uur liep ik de eerste stappen bergop. De hele oversteek is 27 km en duurt ongeveer 7 uur als men zonder pauze zou lopen. Maar ik had gezien dat er op 6 km een laatste gîte was, in Honto. Dan was het de dag erna 'nog maar' 21 km. Het hoogteverschil op deze route is wel abrupt. Het begint op slechts 200 meter in St-Jean, stijgt dan tot 1400 meter om dan zeer steil te dalen naar 950 meter in Roncesvalles.

De zon was fel en ik smeerde me voor het eerst in met zonnecrème waardoor ik meteen naar strand, zwembad en

Alle wegen leiden naar St.-Jean-Pied-de-Port.

palmboomen rook. De werkelijkheid was anders. Het was weliswaar slechts twee uur stappen, maar het is de onafgebroken stijging die het lastig maakt. In het begin rustig hellend, maar de laatste kilometers vergden erg veel energie. De hitte van de middag en de warmte van het asfalt maakten het er niet lichter op.

Iets na vier belandde ik bij de gîte. De dame was niet erg vriendelijk tot ze hoorde dat ik gereserveerd had. Ach, de mens is nu eenmaal wat hij is. De lucht was staalblauw en ik was blij dat er al zoveel kilometers berg achter mij lag. Vanacht goed slapen en dan 'de grote sprong voorwaarts'.

Ik kreeg een bed toegewezen in een kamer met nog twee andere bedden. Voorlopig nog leeg. Na een douche sloeg ik

Op weg naar Honto, de eerste stappen van 'de Grote Oversteek'.

het bed open en zag 'iets' wegkruipen naar het voeteneind. Dat is altijd vervelend. Het waren die smalle, oranjebruine kevers met een stevig schild en lange voelsprietten. Ik trok het hele bed af maar zag niets meer. Tja. In het avondlicht liep ik even buiten voor een prachtig schouwspel met de ondergaande zon, zowel boven als onder de wolken. Na het stevige en lekkere diner ging iedereen meteen naar bed.

De dag daarop was ik pas om half negen op pad, als laatste van een groep. Ik werd al snel voorbijgestoken door wel twintig mensen die vroeg uit St-Jean vertrokken moesten zijn. De klim was zwaar en lang met wisselende hellingen. Na een uur bleek er nóg een refuge te zijn, met bar. Na een ouderwetse cola begon ik aan het steilste stuk van de hele klim.

Het was koud geworden. Ik had me met vijf lagen gekleed (alles wat ik bijhad) en zweette als een paard maar durfde niets uit te trekken door de ijzige wind. Dit was het echte werk, hard labeur om mezelf, twaalf kilo rugzak en tweeëneenhalve kilo schoenen over de berg te krijgen. Ik telde tot 25 stappen en op een bepaald traject maar tot 10 stappen waarna ik telkens even moest bijkomen. Langzaam maar zeker kroop ik de bergen op.

Het landschap was overweldigend mooi. Dichte mist in de valleien waar de omliggende bergen als eilandjes bovenuit staken. Ik kwam nu op een gestaag stijgend stuk van meer dan 10 km, niet meer zo uitputtend, maar het onafgebroken stijgen waar maar geen eind leek aan te komen was verpletterend. Er was nu niets meer tussen deze plek en de refuge in Roncevalles aan de andere kant van de bergen.

Plots stak een ijskoude wind op met lange wolkenstreifen, en dan was het weer volop zon. Ideaal weer voor de overtocht. Ik moest er niet aan denken hoe dit eruit zou zien bij stormweer en gutsende regen of, godbetert, sneeuw. En de weg bleef maar klimmen, nu een smal pad tussen loslopende paarden en schapen. De weg was oneindig. Telkens dacht ik de top te zien, maar altijd klom de weg weer verder.

De laatste refuge, net voor de steilste klim van de Pyreneeën.

Vanuit de diepten naast mij zag ik plots gigantische vogels over de rand opdoemen, grote gieren met een enorme spanwijdte die statig meedreven met de opstuitende wind. Indrukwekkend. Hoe moesten vroege pelgrims zich hier doorheen geworsteld hebben, zonder behoorlijk schoeisel of kledij, zonder refuges in de buurt? De annalen spreken

Prachtige vergezichten
bij de overtocht
van de Pyreneeën.

dan ook van talloze pelgrims die hier aan hun eind kwamen door koude en ontbering, door wolven en beren. Wat een verschrikking moet dat geweest zijn. Dat was gelukkig mijn zorg niet.

Intussen stak zowat iedereen me voorbij, wel veertig mensen denk ik, de meesten in zichzelf gekeerd, worstelend met de steile hellingen. Een van hen, een jonge vrouw van vooraan in de twintig vertrapte haar pas, keek opzij en vroeg of het goed met me ging. Ze hield even halt, vroeg mijn naam en waar ik vandaan kwam. Zij kwam uit Noord-Duitsland, heette Marie en vertrok lachend en gezwind verder. “Het is niet zo ver meer” zei ze nog. Het gaf me goede moed. Ik versnelde mijn pas, nam de laatste steile helling en bereikte eindelijk de top op 1400 meter. Ik was nu in Spanje.

Ik pauzeerde even, maar het was te koud en te winderig waardoor ik snel de afdaling aanvatte. Dat bleek een nieuwe beproeving. Op smalle, uitgespoelde bergwegen ging het steil naar beneden langs een pad vol losse keien. Het ging voetje voor voetje, in opperste concentratie om vooral de enkel niet te verzwikken. Wat was ik blij dat ik twee ‘oubollige’ wandelstokken had die m’n evenwicht bewaarden, mijn daling afremden en de kracht verdeelden over kuit en armen. Het was misschien niet *cool*, maar daar lag ik niet van wakker. Dit was een zware beproeving voor de kniegewrichten. Intussen was er niemand meer achter mij en de avond vatte z’n schemering aan. Uiteindelijk werd de weg vlakker. Ik liep door een donkere kloof, *unheimlich*, beschut, maar ijsig koud.

In de verte zag ik een massief, log en donker bouwwerk opdoemen. Dat moest de refuge van Roncevalles zijn. Op het binnenplein zaten enkele pelgrims in de laatste zon, fris gedoucht en heerlijk keuvelend. Ze keken verwonderd naar deze oude pelgrim die nog zo laat arriveerde. Ik was gewoon blij dat ik de overtocht gemaakt had. Zwaarder wordt het niet, al wist ik vaag dat er nog zulke dagen komen in Midden-Spanje.

Het legendarische klooster van Roncevalles.

In deze refuge waren wel 240 bedden, verdeeld over 3 niveaus. Maar er waren slechts 60 bedden bezet, allemaal stapelbedden. De douches waren gescheiden, de rest niet.

Ik installeerde me in het mij toegewezen bed en liep naar de overkant van het plein voor een stevige pelgrimsmaaltijd. Voor het eerst zette ik mijn wollen muts op, zo koud was het. Om 9 uur was ik al terug. Doodmoe kroop ik als een van de eersten in bed, in het volle slaapzaallicht. Ik wilde echter niet door lawaai gewekt worden en nam voor het eerst een halve slaappil. Het ergste was voorbij, de voeten hadden standgehouden. Ik had de overtocht gehaald en was wel een beetje trots op mezelf. Nog 765 km.

EEN

Ik ontwaak voor het eerst in Spanje. Om 5 uur hoor ik de vroege pelgrims stilletjes vertrekken. Om 6 uur floepen alle lichten aan en hoor ik musical-liedjes. Nu wil iedereen tegelijk de tanden poetsen en de rugzak pakken. Wat moet dat zijn met 240 mensen?

Om 7 uur neem ik een eerste ontbijt op Spaanse bodem en pas tegen achten stap ik vol goede moed het plein over. Dan gaat de deur van de refuge onherroepelijk op slot. Streng, maar wellicht de enige manier om een zo grote slaappleats te organiseren.

Dit Roncevalles is een legendarische plaats waar de verbeelding van ridders en pelgrims tot leven komt in het 'Chanson de Roland' uit 1100. Het is een episch gedicht, gebaseerd op de waargebeurde veldslag in Roncevalles in 778 tussen de legers van Karel de Grote die de doorgang, die ik net gelopen heb, moesten vrijhouden en de milities van de Basken. Het gedicht verheerlijkt de ridderlijke waarden als trouw, moed en eer.

Het Augustijnenklooster uit de 12de eeuw is nu bijna duizend jaar een *hôpital* in de middeleeuwse betekenis, een oord voor verzorging en onderdak voor pelgrims, armen en alle reizigers. Het is de eerste herberg waar pelgrims na de zware tocht kunnen overnachten en bijstand krijgen.

Net als ik dit oude klooster wil verlaten dondert een zware klok hoog in de kerktoren acht uur. Ik duw even een massieve kerkdeur open en sta in gedempt licht. Het is hier behaaglijk en stil. Op de achtergrond hoor ik een geluidsopname van melodieuze psalmen, gezongen door de monniken-Augustijnen. Wat een heerlijk, rustig moment. Ik zou hier de hele dag kunnen vertoeven in deze stilte en rust, omgeven door hemelse gezangen. Opnieuw denk ik dat als 'genade' bestaat, dit er dicht bij zou komen. Al zal de stemmige sfeer en behaaglijkheid daar wel veel mee te maken hebben.

Ik vertrek in korte broek en met slechts twee lagen hemdjes, steek een groot plein over en bevries. Wat een ijzige wind. Ik verschuil me snel en trek m'n lange broek aan, twee shirts plus mijn wollen muts. Dat voelt al beter. Een wegwijzer zegt 'Santiago 790 km'. Is dat voor de auto's langs de asfaltbanen of voor de pelgrims? Ach, op een km steekt het niet.

Nog even doorzetten.

Ik ontmoet een 81-jarige Amerikaan, George, een vroegere marathonloper met een klein rugzakje. Hij is op wandel vanaf Roncevalles. Dit is dus z'n eerste dag. Zo vermeed hij de vermoeiende klim en gevaarlijke afdaling van de Pyreneeën. Zonder aanlooperperiode van een paar dagen, waarbij de spieren zich al wat kunnen voorbereiden op wat zal volgen, is dit een flinke uitdaging. Ook zonder voorbereiding lukt het wel, maar de prijs zal na een paar dagen toch moeten worden betaald. Vooral de kuitspieren worden flink op de proef gesteld.

Als om mijn overdenkingen te illustreren zie ik even later twee jonge mensen in de omgekeerde richting lopen. Een kort gesprek leert me dat ze de bus nemen naar Pamplona wegens te veel pijn. Ik drink maar gauw een cola in 'Bar José' in Biskareta. Over een half uurtje is het al middag en neem ik een korte picknick-pauze, altijd een moment om naar uit te kijken. Daarna nog 8 km tot Zubiri langs een licht dalend traject. Dat ziet er goed uit.